ГКОУ РД «Самилахская СОШ Хунзахского района»

«Согласовано»
«01» сентября 2023г.
Заместитель директора по УВР
_________/Гаджиева П.А/

«Утверждено»
«___» ________ 2023г.
Директор ГКОУ РД «Самилахская СОШ Хунзахского района»
_________/М.М.Алиева/

Рабочая программа

по родной литературе
на 2023-2024 учебный год
2 класс

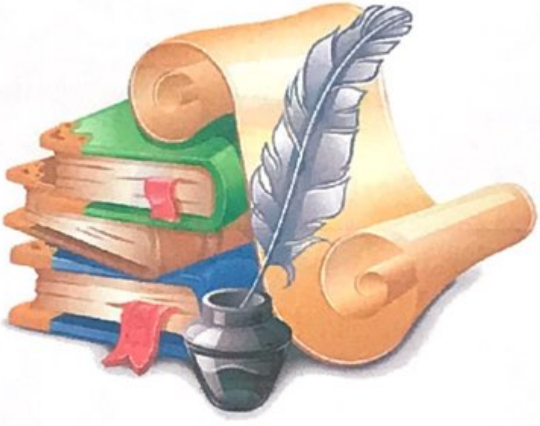

Составила учитель начальных классов
Гимбатова Задай Алимухуевна

Самилах 2023г.

Литературияб ц1али

Программаялъе баян

Программа х1адур гьабуна байбихьул школалда т1уразаризе х1исабалде росарал х1асилазулги, обществоялда чиясул хьвада-ч1вадиясул къаг1идабазда бухьараб концепциялъулги, Байбихьул школалъул лъай кьеялъул федералияб пачалихъияб стандарталъулги кьуч1алда.

Литературияб ц1али байбихьул школалъул системаялда аслиял предметазул цояб ккола. Гьелъ рахьдал мац1алда ц1алиялъул махщел ва тексталда т1ад х1алт1иялъул бажари лъугьинабула, художествияб литература ц1алиялде интерес бижизабула ва лъимералъе рух1ияб ва эстетикияб тарбия кьезе, гьесул г1акълу цебет1езабизе квербакъула. Гьединго литературияб ц1алиялъул курс т1адегIанаб даражаялда лъазабиялъ рес кьола байбихьул классазул цогидал предметазда лъик1ал х1асилал рихьизаризе.

Байбихьул школалъул литературияб ц1алиялъул курс буссун буго гьал хадусел мурадал т1уразариялде:

- бич1ч1ун, бит1ун, чвахун ва пасих1го ц1ализе гьваридго лъазаби; бат1ибат1иял тайпабазул текстазда т1ад х1алт1изе бажаруледухъ, калам цебет1езаби; т1ехьалдехун ва ц1алиялдехун бугеб интерес щулалъизаби; ц1алиялъул даража борхизаби ва, жалго жидедаго ч1ун, асарал ц1алиялъулъги къваригIараб т1ехь т1аса бищиялъулъги х1албихьи бук1инаби;

- художествиябгин творчествоялъулаб ва нахъг1унтIиялъулаб пагьмуги, художествиял асарал ц1алулаго, чидае рек1ел асар загьир гьабизе бугеб бажариги цебет1езаби; раг1удехун берцинаб (эстетикияб) балагьи лъугьинаби ва художествияб асар бич1ч1изе бажари;

- художествиял асараздалъун байбихьул классазул ц1алдохъабазул рух1ияб х1албихьи бечелъизаби; рух1ияб асаралъул ва гьудуллъиялъулги, жавабчилъиялъулги, лъик1лъиялъулги, рит1ухълъиялъулги х1акъалъулъ бич1ч1иял куцай; Дагъистаналъул ва цогидал миллатазул культураялъул адаб-хъатир гьабизе ц1алдохъаби куцай.

Байбихьул школалда предмет х1исабалда литературияб ц1алиялъ лъимал ц1ализариялъул гуребги, гьезие тарбия кьеялъулги масъалаби т1урала.

Ц1алдохъабазул ригьалъе хасал, рух1ияб ва эстетикияб рахъалъ бечедал художествиял асараз ц1алдохъабазе к1удияб асар гьабула, гьел асараз кквербакъула миллияб ва киналго г1адамазе, ай т1олабго инсаниятальe данде кколеб хасият куцазе.

Литературияб ц1алиялъул дарсазда аслияб куцалъ к1вар кьола ц1ализе бугеб бажари лъугьинабиялде ва лъималазул калам цебет1езабиялде. Ц1алдохъабаз гъваридго лъазабула бич1ч1ун ва пасих1го ц1ализе, жалго жидедаго ч1ун, текстал ц1ализе; гьел ругъунлъула т1ехьалъул х1асил бич1ч1изе ва гьелдаса сверухъ бугеб т1абиг1аталъул х1акъалъулъ щвараб лъай г1ат1илъизабиялъе пайда босизе.

Литературияб курс лъазабулаго, ц1алдохъабазул хурхен гьабиялъулаб культураялъул (маданияталъул) даража борхула: гьезул лъугьуна монолог ва диалог гIуцIизеги, жиндирго пикру загьир гьабизеги, бат1и-бат1иял текстазда т1ад х1алт1изеги, жалго жидедаго ч1ун, учебникалъул баян кьолеб аппаратаддаса пайда босизеги, словаразулъ къвариг1араб информация балагьизеги бугеб бажари.

Литературияб ц1алиялъул дарсазда ц1алдохъан ругъунлъула бит1ун, гъалат1ал риччач1ого, ц1ализе. Бит1ун, чвахун ц1ализе бажарулеб лъимералъе гьоркьоса къот1ич1ого т1ахьал ц1ализе рокьула, гьесда лъала текстал ц1алиялъул ва гьелгун х1алт1иялъул къаг1идаби, гьединго гьесда бажарула ц1аларал асаразул х1асил бичIчIизе, живго жиндаго ч1ун, жиндие къвариг1араб т1ехь т1аса бищизе ва гьелъие къимат кьезе.

Литературияб ц1алиялъул курсалъ ц1алдохъабазул художествиял асарал ц1алиялде интерес бижизабула. Ц1алдохъаби ругъунлъула поэзиялъулаб раг1ул берцинлъи бич1ч1изе, раг1ул искусствоялъул сипат-сураталъе къимат кьезе.

Къокъго абуни, «Литературияб ц1али» абураб предметалъ байбихьул классазда г1емерал, к1вар бугел масъалаби т1урала ва гьит1инаб лъимер гьоркьохъеб школалда лъик1 ц1алдезе х1адур гьабула.

Курсалъул г1аммаб характеристика

Ц1алул дарсал гьарула т1оцебесеб классалдаса байбихьун (х1арпал малъулеб заман лъуг1ун хадуб), гьоркьоса къот1ич1ого, ункъабилеб класс лъуг1изег1ан. Ц1ализе ругъун гьарулаго, мугъч1вай гьабула, т1оцебесеб классалда «Азбука» малъулаго, лъималазе щвараб лъаялдеги бажариялдеги.

Ц1алул курс г1уц1ун буго маг1арулазул, г1урусазул ва дагъистаналъул цогидал миллатазул хъвадарухъабазул ва шаг1ирзабазул художествиял асараздасан. Гьединго ц1алул курсалъулъ кьун руго г1елмиялгин нахъг1унт1иялъулал асаралги. Художествиял ва г1елмиялгин нахъг1унт1иялъулал асарал дандекквеялъ квербакъула литературияб искусство жеги гъваридго бич1ч1изе.

Литературияб ц1алиялъул х1асил программаялъулъ гьал хадусел бут1абазде бикьун буго:

1. Каламалъул тайпаби. Каламалъул культура;

2. Тексталда т1ад гьабулеб х1алт1ул тайпаби;

3. Художествияб асаралда т1ад х1алт1и;

4. Ц1ализе кколел асарал. Ц1алиялъул культура.

Т1оцебесеб **«Каламалъул тайпаби. Каламалъул культура»** абураб бут1аялъулъ хъвазе ва ц1ализе, г1енеккизе ва гаргадизе бугеб бажариялде, ай каламалъул киналго тайпаби камиллъиялде к1вар буссинабун буго.

Программаялъ т1алаб гьабулеб буго щибаб ц1алул дарсазда бит1ун, чвахун, бич1ч1ун ва пасих1го ц1алиялъул бажари камил гьабизе. Гьединаб бажари лъугьуна бат1и-бат1иял асарал, гьезул бут1аби гьоркьоса къот1ич1ого ц1алиялдалъун.

К1иабилеб классалда лъималаз г1исинал текстал раг1абиккун (зах1матал раг1аби слогалккун) ц1алула. Ц1алул хехлъи, 1 классалда дандеккун, цо минуталда жаниб 30–40 раг1уде бахуна.

Ц1ализе малъиялда цадахъ программаялъ к1вар буссинабула накъиталъе г1ахьаллъи гьабулев чиясда г1енеккизе, гьес бицараб жоялъул анализ гьабизе, гьелдаса аслияб, к1вар бугеб бат1а бахъизе, гьединго бицараб жо мух1кан гьабизе, суалал кьезе бугеб бажари лъугьинабиялде.

Программаялда кьураб материалалъ квербакъула гаргадизе (ай жиндирго пикру загьир гьабизе, суалал лъезе ва гьезие жавабал кьезе, диалогалъулъ г1ахьаллъизе, монолог г1уц1изе) бугеб бажари цебет1езабизеги. Ц1алдохъаби ругьунлъула жидеда цебе мурад лъезе, бицунеб жоялда хадуб халккезе, гьелъие къимат кьезе, цогидазухъ сабурго г1енеккизе ва гь.ц.

Программаялда к1удияб к1вар кьола хъвазе бугеб бажари цебет1езабиялдеги. Ц1алул дарсазда ц1алдохъаби ругъунлъула жидецаго текстал г1уц1изе, ц1аларал хабариял, сипатиял ва пикриял текстазул кьуч1алда изложениял ва къокъал сочинениял хъвазе.

Программаялъул к1иабилеб бут1аялъулъ ц1алдохъабаз лъай-хъвай гьабула **тексталда т1ад гьабулеб х1алт1ул тайпабазулгун.** Гьел ругъунлъула текст бут1абазде биххизе, гьел бут1абазда ц1арал лъезе, план г1уц1изе, ц1алараб текст къокъго ва т1убанго бицине, тексталъулъ аслияб пикру жидерго раг1абаздалъун загьир гьабизе. Ц1алдохъабазда лъала текстал хабариял, сипатиял ва пикриял рук1ин. Гьезда бажарула тексталъул х1асилги бет1ерги цоцазда рухьизе, ц1алул, г1елмиялгин нахъг1унт1иялъулал ва художествиял текстал рат1арахъизе, гьезул бугеб к1вар бихьизабизе.

Программаялъулъ хасаб бак1 ккола **художествияб асаралда т1ад гьабулеб х1алт1иялъ.** Лъимал ругъунлъула художествиял ва нахъг1унт1иялъулал текстазулъ дунял бихьизабулел къаг1идаби цоцаздаса рат1арахъизе (муг1алимасул кумекалдалъун), художествиял ва г1елмиялгин нахъг1унт1иялъулал текстазул хаслъаби рич1ч1изе, жалго бет1ергьанал текстал г1уц1изе.

Ц1алдохъаби ругъунлъула художествияб асар бич1ч1изе ва гьелъие кьимат кьезе, гьеб г1елмиялгин нахъг1унт1иялъулал асараздаса бат1абахъизе. Гьезда лъала художествиял асаразул хаслъаби.

Программаялда кьураб материалалда рекъон лъималаз чара гьеч1ого гьабизе ккола художествиял асаразул г1адатияб анализ: цин ц1алдохъабаз текст т1убанго лъазабула, цинги гьеб ц1алула ва гьелъул анализ гьабула, хадуб, художествиябгин эстетикияб кьиматги кьун, байбихьи ва ахир, загьир гьабураб аслияб пикру тесталъул х1асилалда ва ц1аралда дандеги ккун, ц1идасан гьеб тексталде к1вар буссинабула.

Художествиял асаразул анализ гьабулаго, ц1алдохъабаз лъугьабахъиназул тартиб ч1езабула, героязулгун ва гьез гьарурал ишазулгун лъайхъвай гьабула, жидергоги авторасулги герояздехун бугеб балагьи рагьула, ц1аларaб жоялъул аслияб пикру загьир гьабула. Гьединаб анализалъ квербакъула моралиябгин рух1ияб бечелъи (ай гьудуллъи, адаб-х1урмат, лъик1лъи ва т1алаб-агъаз гьаби щиб кколебали) бич1ч1изе.

Программаялъулъ бугеб материалалъ сверухъ т1абиг1аталдаги х1айваназул хьвада-ч1вадиялдаги хадуб халкквеялда бухьараб бажариги цебет1езабула.

«Ц1ализе кколел асарал. Ц1алиялъул культура» абураб бут1аялъулъ рихьизарун руго бат1и-бат1иял темаби ва гьезда т1асан ц1ализе кколел асарал. Ц1алдохъабаз ц1ализе кколел асаразда гьорлъе уна аваразул ва цогидал миллатазул раг1ул устарзабаз хъварал, лъималазул г1умруялде г1агарал, г1исинал, художествияв ва г1елмиялгин нахъг1унт1иялъулал асарал. Программаялда рекъон лъималазда лъазе ккола литератураялъул киналго аслиял жанрал: маргъаби, кеч1дул, харбал, абиял, кицаби, бицанк1аби, драмаялъулал асарал ва гь.ц.

Гьаниб кьураб тематика байбихьул школалъул г1елалъул лъималазде г1агараб буго. Тематикаялъул х1асилалъ сверухъ бугеб дунялалдехун интерес бижизабула, лъималазул к1вар буссинабула жидерго г1ел бащададдехун ва ц1ик1к1араздехун, т1абиг1аталдехун, тарихалдехун, нилъер ват1аналъул культураялдехун бугеб гьоркьоблъиялде, гьединго тематикаялъ рес кьола бат1и-бат1иял автораз цого цо тематикаялда т1аса хъварал асарал дандекквезе. Ц1ализе кьураб тематикаялъ лъимералъул сверухъ дунял бич1ч1изе бугеб интерес г1ат1илъизабула, ц1ализе бугеб махщел ц1ик1к1инабула ва ц1алиялъул культура лъугьинабула. Гьелда т1адеги, ц1ализе кьурал асараз к1удияб кумек гьабула лъималазе рух1иябгин эстетикияб тарбия кьезе.

Курс лъуг1ун хадуб кьолел х1асилал

Напсиял х1асилал

1. Жиндирго Ват1аналде, Россиялъул ва Дагъистаналъул миллатазде ва гьезул тарихалде к1удияб рокьи бижизаби.

2. Цогидал миллатазул маданиялдехун ва гьезул тарихалдехун, гьединго бат1ияб пикруялдехун ц1уна-къараб балагьи бижизаби.

3. Ц1алиялдехун лъимералъул интерес бижизаби.

4. Жинца гьарурал ишазул жавабчилъиги жибго жиндаго ч1араб, цогиялда бухьинч1еб хасиятги цебет1езаби.

5. Эстетикияб бич1ч1и лъугьинаби.

6. Цогидал г1адамазе кумекалъе х1адурав, ният лъик1ав, х1алхъублъи гьеч1ев, г1адамазе лъик1лъи гьабулев инсан вахъинави.

ТЕМАТИКИЯБ ПЛАН
2 КЛАСС (34 саг1ат, анкьида жаниб 1 саг1ат)

№	Дарсил тема	Темаялъе баян	Саг1ат	Бихьизабураб къо		Рокъобе х1алт1и
				Программияб къо	Х1ужжаялъул къо	
1.	Малъе, эбел, рахьдал мац1. Каникулазда. Т1угъдул. Г1айиб ккараб гъвет1. Ц1ад. Цо къоялъ риидал.	Рахьдал мац1алъул бугеб к1варалъул бицин. Риидал маг1арул т1абиг1аталъул бицунел харбал ва куч1дул. Асаразул аслияб пикру загьир гьаби. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 4-10 «Ц1ад» рек1ехъе лъазабизе.
2.	Хасалихълъи. Магъида т1аде т1огьилаб катан рехана. Дие бокьула хасалихълъи. Роржиналда цебе.	Хасалихъе т1абиг1аталъул ва гьеб ц1униялъул, бач1ин бакIариялъул ва ахакь, хурзабахъ гьарулел х1алт1абазул х1акъалъулъ къокъал, пасих1ал харбал ва куч1дул.	1			Гьум. 12-15 «Дие бокьула хасалихълъи» пасих1го ц1ализе лъазабизе.

3.	Хасалихълъи – художник. Хаслихълъи. Бук1араб ц1акъаб заман. Хасалихълъиялъул гьури.	Т1абиг1аталде экскурсия. Хасалихълъиялъул т1абиг1аталъул суратал. Хасалихълъиялъул биценк1аби. Кицабазулъ хасалихълъиялъул сипатсурат. Пасих1го ц1али. Художествияб пасих1лъи бихьизаби.	1			Гьум. 16-21 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине.
4.	Гьит1инав вехь. Тайи. Хъазги церги. Сундуе щиб бокьулеб?	Х1айваназул ва х1анч1азул х1акъалъулъ къокъал куч1дул, харбал, маргъаби ва биценк1аби. Гьел ц1униялда ва гьезул г1умруялда, бет1ербахъиялда т1асан гарач1вари.	1			Гьум. 23-28 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине. «Тайи» чвахун ц1ализе лъазабизе.

5.	Руз. Г1анк1удал т1анч1азул кеч1.	Х1айваназул ва х1анч1азул х1акъалъулъ къокъал куч1дул, харбал, маргъаби ва бицанк1аби. Пparticularналда, суалазда рекъон хабар бицин.	1			Гъум. 28-30 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе. «Г1анк1удал т1анч1азул кеч1» чвахун ц1ализе лъазабизе.
6.	Музыкант. Боржун ана х1инч1.	Маргъабазул художествиял хаслъаби, маргъадулал героязе характеристика кьей. Нахъг1унт1иялъул тексталъул хаслъи. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гъум. 30-33 «Боржун ана х1инч1» берцинго ц1ализе лъазабизе.
7.	Чед. Воре, чед г1одобе рехуге. Гъабураб гурони батуларо. Наги т1тут1ги.	Зах1маталъул, бат1и-бат1ияб махщалил, гьединго лъималазул г1умруялъул ва пайдаял ишазул х1акъалъулъ асарал. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гъум. 35-39 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.

8.	Дун к1удияв г1ун вуго. Лена. Гьабич1ого х1алт1и бокьулев. Гьаз диеги гьабула кумек.	Лъималазул рук1а-рахъиналда, хьвада-ч1вадиялда тIасан гарач1вари. Героязе характеристика кьей. Зах1маталъул х1акъалъулъ кицаби.	1			Гьум. 39-42 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе. К1уч1дул чвахун ц1ализе лъазаризе.
9.	Сулахъ. Векьарухъанги васги. Х1ажи вук1ине ккола лъик1ав чи.	Героязе характеристика кьей. Зах1маталъул х1акъалъулъ кицаби. Хабаралъул аслияб пикруялда кицаби рухьин. Героязе къимат кьей. Герояздехун авторасул ва жидер бугеб бербалагьи. Гарач1вариялъулъ г1ахьаллъи. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 43-46 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе. К1еч1 чвахун ц1ализе лъазабизе.
10.	Эркенлъи. Квенги рат1лидаго релълъараб бук1ун батила.	Зах1маталъул, бат1и-бат1ияб махщалил, гьединго лъималазул г1умруялъул ва пайдаял ишазул х1акъалъулъ бицин. Героязе къимат кьей. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 47-49 Суалазе жавабазе х1адурлъизе.

11.	Ц1алдохъан. Бах1арчияб иш. Макьилъ.	Лъималазул г1умруялъул ва ишазул хIакъалъулъ бици. Лъималаз цоцазе ва ч1ах1иязе гьабулеб кумекалда т1асан гара-ч1вари. Героязе къимат кьей.	1			Гьум. 51-54 «Ц1алдохъан» рек1ехъе лъазабизе.
12.	Сапар. Дир ясалъул кеч1.	Кеч1 пасих1го ц1али. Тексталъул тема ва аслияб пикру загьир гьаби. Хабаралъул план г1уц1и. Героясе къимат кьей. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум.55-58 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе. К1еч1 чвахун ц1ализе лъазабизе.
13.	Ц1акъаб дару. Дада ч1ахъаяй. Мурад х1инкъуч гуро. Мокъокъил т1анч1и.	Героязе характеристика кьей. Хабаралъул аслияб пикру загьир гьаби. Героязе къимат кьей. Герояздехун авторасул ва жидер бугеб бербалагьи. Гарач1вариялъулъ г1ахьаллъи. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 59-65 «Дада ч1ахъаяй» рек1ехъе лъазабизе.

14.	Хасел. Г1азу. Хасалил гьури. Дуда лъалебищ?	Хасалил г1аламатазул, хасало лъималаз гьарулел расандабазул, х1айваназ ва х1анчIаз хасел т1амулеб куцалъул бицин. Хасалил х1акъалъулъ бицанк1аби.	1			Гьум. 67-71 «Г1азу» рек1ехъе лъазабизе.
15.	Ц1ияб сон. Нижер рохел. Г1азу байдал х1анч1и.	Ц1ияб соналде гьабулеб х1адурлъиялъул бицин. Хасалоялдехун авторасул бугеб бербалагьи. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 70-73 «Ц1ияб сон» рек1ехъе лъазабизе.
16.	Хасел. Маг1арухъ хасел. Гьабго кинаб г1алхул х1айван. Рохьоб хасел.	Хасалил т1абиг1аталде экскурсия. Хасало лъималаз гьарулел расандабазул, х1айваназ ва х1анч1аз хасел т1амулеб куцалъул бицин.	1			Гьум. 74-80 «Хасел» рек1ехъе лъазабизе.
17.	Дир дах1адада. Унго-унгояв гьудул. Савдвт – санитарка.	Хъизаналъул ва школалъул, к1удиязулги г1исиназулги цоцадехун бук1ине кколеб гьоркьоблъиялъул х1акъалъулъ бицин. Героязул ишазе, г1амал-хасияталъе къимат кьей.	1			Гьум. 82-85 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе. К1еч1 чвахун ц1ализе лъазабизе.

18.	Нич. Т1оцебе хъвалеб раг1и. Ц1алдохъанасде кагъат. Щибаб жоялъе жинди-жиндир бак1.	Героязе къимат кьей. Герояздехун авторасул ва жидер бугеб бербалагьи. Гарач1вариялъулъ г1ахьаллъи. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 86-90 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.
19.	Чанк1к1араб къадако. Гьале дун к1удияв г1ун вуго.	Х1анч1азул х1ахъалъулъ бицанк1аби. К1удиязулги г1исиназулги цоцадехун бук1ине кколеб гьоркьоблъиялъул х1акъалъулъ бицин. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 90-94 Суалазе жавабазе х1адурлъизе.
20.	Бицанк1аби. Кицаби ва абиял. Бицардаби. Борхьилги царалги къиса (маргьа).	Халкъияб к1алзул гьунаралъул асаразе баян кьей.	1			Гьум. 96-100 Кицабазул маг1на рагьизе лъазабизе.
21.	Бекерун кету бач1анила. Х1анч1ил г1акълу.	Х1айваназул, ч1ух1Иялъул хIакъалъулъ бицунел халкъиял маргьаби. Ролазде бикьун ц1али. Асаразул аслияб маг1на бич1ч1и. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 101-103 Маргьабазул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.

22.	Ханасулги анц1ила лъабго сон барай ясалъулги г1акълу. Царал диван.	Маргъабазул героязе къимат кьей. Маргъабазул аслияб пикру бич1ч1и. Халкъиял ва литературиял асарал данде кквей.	1			Гъум. 104-107 Маргъабазул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.
23.	8 Март. Эбелги лъималги. Дида гуро абун бук1араб. Цояв киназего г1олон, киналго цоясе г1оло.	Г1адамазул лъик1абги квешабги хьвада-ч1вадиялъул бицин. Ях1-намус бугел унго-унгоял г1адамазул х1акъалъулъ харбал ва куч1дул. Ролазде бикьун ц1али.	1			Гъум. 110-115 Суалазе жавабазе х1адурлъизе.
24.	Дир гьеб бац1ида рак1 гурх1ана. Рит1уч1ил т1инч1.	Ролазде бикьун, ц1али. Асаразул героязе къимат кьей. Жиндирго пикру загьир гьаби. Аслияб маг1на загьир гьаби. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гъум. 115-120 Асаразул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.

25.	Их бач1ана. Их. Ихдалх1инч1. Гагу. Гъоркьан жага, т1асан баг1ли.	Ихдалил т1абиг1аталъул, гьелъул берцинлъиялъул, хурзабахъ ва ахакь гьарулел х1алтIабазул, лъималаз гьарулел расандабазул х1акъалъулъ харбал ва кучIдул. Пасих1ал, рекIелъе рортулел мац1алъул алатал: дандекквеял, матафорал, эпитетал.	1			Гьум. 122-126 «Их» рек1екъе лъазабизе. Хабаралъул къокъаб х1асил бицине.
26.	Г1ажаибаб гъвет1. Ихдалил г1аламатал.	Шиг1рияб тексталъул хаслъиялда хадуб халкквей. Асаразул героязе къимат кьей. Жиндирго пикру загьир гьаби. Аслияб маг1на загьир гьаби. Ихдалил кицаби. Кицаби рак1алда чIезари.	1			Гьум. 127-131 Суалазе жавабазе х1адурлъизе.
27.	Ват1ан. Дагъистан. Шамил имамасул васият.	Ват1аналъул, нилъер халкъазул гьудуллъиялъул х1акъалъулъ бицин. Имам Шамил х1акъалъулъ баян кьей. Васият, биография ва гьезул хаслъи.	1			Гьум. 133-134 Цояб кеч1 рек1екъе лъазабизе. Суалазе жавабал кьезе х1адурлъизе.

28.	Шамилил г1олохъанлъи. Бергьенлъиялъул къо.	Имам Шамилил г1олохъанлъиялда т1асан накъит гьаби. Дагъистаналъул бах1арзазул х1акъалъулъ бицин. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 135-138 Хабаразул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.
29.	Ралъдал вас.	Гьаваялда, ралъдада ва ракъдада бах1арчилъи бихьизабурал Дагъистаналъул бах1арзазул х1акъалъулъ бицин. Асаралъул аслияб пикру загьир гьаби. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 138-140 Хабаралъул къокъаб х1асил бицине лъазабизе.
30.	Совет солдатасе памятник.	Совет солдатасе Германиялъул тахшагьар Берлиналда бараб памятникалъул бицин. Асаралъул героясе къимат кьей. Щвараб лъаялъе къимат лъей.	1			Гьум. 140-142 Суалазе жавабал кьезе х1адурлъизе.

31.	Эбел тарасе рогьо. Эркенлъиялъул хиралъи. Дир ракь.	Ват1аналъул х1акъалъулъ бицин. Ват1аналъул х1акъалъулъ кицаби лъазари. Р.Х1амзатовасул «Эбел тарасе рогьо» асаралъул аслияб пиру загьир гьаби.	1			Гьум. 142-144 «Эбел таасе рогьо» рек1ехъе лъазабизе.
32.	Нилъер ват1ан. Халкъалъул гьудуллъи.	Нилъер халкъазул гьудуллъиялъул х1акъалъулъ бицин. Асаразул аслияб пирку загьир гьаби. Жиндирго пикру загьир гьаби. Ролазде бикьун ц1али. Ват1аналъул х1акъалъулъ кицаби лъазари.	1			Гьум. 145-147 Суалазе жавабал кьезе х1адурлъизе.
33.	Щибха кколеб лачен?	Бицадул план г1уц1и. г1уц1араб планалда рекъон бицине ругьунлъи.	1			Гьум. 148-150 Бицадул къокъаб х1асил бицине х1адурлъизе.

34.	Маг1арул росу. Лъик1аб х1алт1и.	Росдал т1абиг1аталъул, г1адамазул г1умруялъул, гьез гьарулел х1алтIабазул, г1ухьбузул, рекьарухъабазул, ахихъабазул х1акъалъулъ асарал. Экскурсия «Нилъер росу», «Нилъер район».	1			Гьум. 152-154